

Rysk Hybridkrigföring

av Pär Blid

ATT SKRIVA EN artikel under denna rubrik är en utmaning, särskilt som rubriken enligt min uppfattning är felaktig. Syftet med dessa rader är istället att försöka argumentera för varför rubriken är felaktig, peka på några centrala begrepp i den ryska operationskonsten och vad det i väst uppfunna begreppet hybridkrigföring innebär för utvecklingen av operationskont i dagens Ryssland.

Bakgrund

Ett vanligt fel många bedömare gör är att försöka förstå och bedöma rysk krigskonst utifrån västerländska begrepp och föreställningar om doktrin. Dessutom görs ofta dessa bedömningar från översatta och tolkade artiklar och uttalanden. Få har tillägnat sig möjligheten att på ryska ta sig igenom de begreppsbildningar det ryska militära tänkande bygger. Ofta går man vilse i löversättningar och tolkningar.

Inte bara språket är ett hinder för att försöka pressa in Ryssland i ett västerländskt, oss mera näraliggande tankesätt, även kännedomen om den ryska historien är begränsad. Utan förståelsen för hur de ryska erfarenheterna påverkar utvecklingen idag är det en utmaning att tolka den och förstå den på samma sätt som man gör i Ryssland och utifrån sina egna ryska erfarenheter.

Ett exempel, när grunden för det moderna västerländska samhället lades under renässansen så deltog inte Moskvariket i den utvecklingen. Under den perioden var stora

delar av vad som idag är Ryssland under mongoliskt välde. För det ryska militära tänkandet innebär det bland annat att Sun Tzu varit levande hela tiden och inte behövt återupptäckas. Således har påverkansoperationer under mycket lång tid varit centrala för de ryska väpnade styrkorna och dess tidigare traditionsbärare, sovjetarmén och tsarens ryska armé. Uppgiften att genomföra dessa påverkansoperationer vilade under Sovjettiden på de militära förbandens politiska handledare, politruken, vars uppgift var tredelad: 1) Att stärka egen trupps stridsmoral. 2) Att bryta ner motståndarens stridsmoral, och 3) Att skapa stöd och gynnsamma förutsättningar för egen operation bland icke stridande. När politruken försvann i och med Sovjetunionens upplösning övertogs de tre uppgifterna av förbandschefens ställföreträdare i uppfostringsfrågor, zamestitelj po vospitateljnoe rabote.

Ett annat exempel är de ryska erfarenheterna från det stora fosterländska kriget där man kom till klarhet om att kriget skulle vinnas på operativ nivå. Detta i kombination med insikterna om vilseledningens betydelse ledde till att den operativa nivån skulle ges största möjliga handlingsfrihet. Följaktligen så detaljstyrs den taktiska nivån. Detta har vi ofta från svensk sida sett som en svaghet när vi värderat ryska lägre förband. För ryska militärer är det i stället en förutsättning för att utöva operationskonst på högre nivåer.

Initiativet och de operativa valen

I rysk operationskonst klassificeras operationer som antingen offensiva eller defensiva. Det som är särskiljande för operationstyperna är framför allt vem som innehar initiativet. I en defensiv operation har angriparen initiativ och följaktligen väljer denne tidpunkt, plats och sätt för angreppet och den egna sidan har att reagera på motståndarens val. I den offensiva operationen, när den egna sidan innehar initiativet, väljer man själv tidpunkt, plats och angreppssätt och motståndaren har att reagera på dessa parametrar. Det senare innebär också att den offensive parten lättare kan nå sitt slutgiltiga mål att påtvinga motståndaren sin vilja.

Att ta och behålla initiativet studeras ingående på den ryska militära Generalstabsakademien. Inom operationskonsten läggs mycket tid på motanfallsoperationer, det vill säga operationer som syftar till att erövra initiativet från motståndaren och själv kunna exploatera de fördelar som innehav av initiativet ger.

De operativa val som en chefs ställs inför sammanfattades av marskalk Jazov vid examination på Generalstabsakademien år 2001. De omfattar 1) Vilken fiende som ska förintas 2) Vilka medel som ska nyttjas för att förintas fienden, och 3) I vilken tidsföljd fienden ska förintas. Genom att välja att angripa den del av motståndaren som är mest sårbar, med de medel som denne har sämst skydd mot och i en överraskande tidsföljd säkerställs framgången i den militära operationen.

För den som ska försvara sig mot en sådan angripare måste försvaret byggas jämnstarkt över alla platser och arenor för angrepp samtidigt som mycket kraft måste läggas på att förstå fiendens planer, utan att för den skull falla i de fällor som vilseledningen sätter upp.

En större verktygslåda

Om de operativa valen består över tid så ger den tekniska utvecklingen tillgång till fler medel att välja mellan. Utvecklingen av informationsteknologin ger dagens politruk, förbandschefens ställföreträdare i uppfostningsfrågor, mer direkta och snabbare metoder att nå sina utvalda målgrupper. Samtidigt kan målgrupper påverkas utan att avsändaren avslöjas vilket innebär att gränsen mellan fred och krig blir allt mer otydlig. I dagens Ryssland har denna utveckling medfört att man på strategisk nivå söker vinna initiativet på informationsarenan. Om Ryssland har initiativet och erövrar berättelsen, narrativet, så krävs det mycket stora insatser för att förändra det. Även på operativ nivå förändras metoderna då motståndarsidans stridsvilja kan brytas ner direkt hos den enskilde soldaten med skraddarsydda och individuella meddelande via sociala medier.

För den ryska strategiska ledningen likväl som hos de operativa militära cheferna har verktygslådan blivit större och medlen kan på ett bättre sätt anpassas till de politiska och strategiska målen för operationen.

Den högsta militärstrategiska nivån och den icke-linjära krigföringen

Rysslands nuvarande generalstabschef, Valerij Gerasimov, har ibland tillskrivits någonting som i väst kallas ”Gerasimovdoktrinen”. Även vad avser detta begrepp skulle jag vilja hävda att det är ett försök att pressa in det ryska tankesättet i västerländsk språkdräkt och begreppsvärld. Den artikel från 2013 som ofta i väst beskrivs som denna doktrin är i själva verket ett försök av generalstabschef Gerasimov att beskriva det moderna krigets karaktär. Värt att notera i artikeln är dock Gerasimovs konstaterande att i den

moderna konflikten är förhållandet mellan icke-militära och militära maktmedel 4 till 1, det vill säga att de militära maktmedlen bara utgör en del av de samlade medlen som staten förfogar över för att uppnå sina strategiska mål. Samtidigt utesluter inte artikelförfattaren att militära medel nyttjas mycket tidigt i en konflikt, redan i konfliktens dolda uppkomst, för att stödja andra medel att uppnå de politiska målen.

Den ryska militärteoretiska diskussionen har med utgångspunkt i Gerasimovs beskrivning av det moderna kriget formulerat något som kan beskrivas som det icke-linjära krigets utmaningar och möjligheter. Om det linjära kriget syftar till att nå slutmålet genom att steg för steg och med långsamt eskalerande våldsanvändning uppnå de operativa delmålen så syftar den icke-linjära krigsföringen till att med olika (tekniska) medel direkt och tidigt påverka förutsättningarna för att uppnå slutmålet. Ett exempel på detta kan vara påverkansoperationer syftande till att redan innan konflikten utbryter bryta motståndsviljan hos motståndaren. Ett annat exempel kan vara att mycket tidigt i en konflikt visa att man är beredd att nyttja massförstörelsevapen, så kallad de-eskalering med hjälp av kärnvapen. Ett tredje exempel skulle kunna vara inrättandet av så kallade A2AD (Anti-Access Area Denial) zoner där man tidigt och helst dolt försöker bygga upp områden med lokal militär överlägsenhet.

Slutsatser och utmaningar

Slutsatsen är att det grundläggande militära tänkandet i Ryssland består samtidigt som

teknikutvecklingen förser de ryska politiska och militära beslutsfattarna med nya metoder. Påverkansoperationer till stöd för att uppnå politiska, militärstrategiska och operativa mål kan riktas direkt mot målgruppen och kan vid behov utföras dolt vilket ger en snabbare väg till slutmålet. Den tekniska utvecklingen har medfört ett utvecklat militärt tänkande i Ryssland. Det är inte i första hand ett nytänkande utan snarare ett inlemmande av de tekniska möjligheterna i det redan existerande ryska tänkandet. Då även informationsarenan gynnar den som har initiativet och att många av de infologiska angreppen kan utföras dolt så finns en mycket stor lockelse i att påbörja denna typ av angrepp mycket tidigt i en konflikt. Den klassiska gränsen mellan fred och krig håller på att suddas ut och redan i djupaste fred kan antagonistiska verksamheter pågå i Sverige.

Den främsta utmaningen i att bemöta ett icke-linjärt angrepp består i att det är mycket svårt att förutse var, mot vad och med vilka medel det utförs. Skyddet runt våra samhällseliga skyddsvärden måste byggas jämnhögt och med stor flexibilitet och det måste kunna verka här och nu. Om det kalla krigets svenska totalförsvaret byggts för att möta ett linjärt militärt angrepp efter mobilisering så måste morgondagens totalförsvaret 2.0 byggts för att möta ett icke-linjärt angrepp redan idag.

Författaren är överste, chef för J 2 i Insatsledningen, Högkvarteret samt ledamot av KKrVA.